

(Az Isten humora). És ez vezet el bennünket — a sokak által Isten világából hiányozni vélt — isteni humorhoz. A humor a szellem fölemelkedése minden végsőség, korlátoltság és kilátástalanság fölé: az erők viszonyainak eltolódásában sem tud alulmaradni, s játékos könnyedséggel tudja bensőjét és rendezettségét megtartani. Isten Fiát is ilyen lehetetlen helyzetek elé állítja (emberileg). Annak ugyanis, akinek ezeket mondja a 109. zsoltárban: „Mélysegeimből tégedet a hajnalcsillag előtt szültelek”, annak azt is mondja: „Ellenségeid közepett országolj.” (uo) Országolni, uralkodni alattvalók felett is nehéz, hát még ellenségek között! De a Messiásnak ez egzisztenciális formája, hiszen már Izaiás prófétánál olvaszuk, hogy „úgy nőtt fel előtte (Isten előtt), mint a fiatal hajtás és mint a gyökér a szomjas földből” (Iz 53,2). A fiatal hajtásnak sincs több esélye a szomjas földben megélni és virágozni, mint a Gyermekeknek, „kinek fejedelemség kerül a vállára” (Iz 9,6).

Mindennek gyökere pedig ez: „Isten azt választotta ki, ami a világ szerint oktalán, hogy megszegyenítse a bölceket, s azt választotta ki, ami a világ szemében gyöngé, hogy megszegyenítse az erőseket, s ami a világ szemében közönséges és megvetett... a semminek látszókat, hogy azokat, akik valaminek látszanak, megsemmisítse” (I. Kor 1,27). Ennek elsősorban kozmikus gyökerei vannak: a bölcs, az okos, az erős elsősorban a szellemi hatalmasságokra vonatkozik, az angyalokra, „hiszen nem az angyaloknak fogta pártját” — tárja fel a Zsidókhoz írt levél —, hanem az embernek, a testben járó szellemnek a megtestesülésben, ami ellen a tudás és az erő nevében tiltakoztak a lázadók. De természetesen ez a kozmikus vonás átárad az emberi világra is, és a manapság sokszor emlegetett eszköztelenség bravúrával kell az üdvösség viadalát megvívni Krisztusnak is, övéinek is. „Látványossága lettünk a világnak, s az angyaloknak és embereknek is” (I. Kor 4,10). Isten merte ezt a küzdelmet vállalni fiában és övéiben és a felszereletlenül újjára indított üdvösség-harcban „Isten sem restelli, hogy Istenüknek hívják őt” (Zsid 11,16).

•

Filippo Lippi karácsonyi képén a gyermekét imádó Madonna fölött az ég felhőiben Isten atyai eksztázissal nézi Fiát, ki sugarak nélküli gyermek. Nekünk is meg kell tanulni a karácsonyi fények mögül észrevenni, tisztelni, imádni a karácsonyi fényteleniséget is: a Gyermekek, aki jászolba takartan és pólyába fektetve hozta meg az üdvösséget.

CSANÁD BÉLA VERSEI

December

Sírás és csönd az éjszakában.
Milliók születése.
Otthon a csillagok között.
Szédítő bizonyosság.
Mindenki háza egy szikla oldalában.

Mindenki kenyere.
Feltáruzó, sebzett tenyér örökké.
A kozmosz öröme.
Vad kiáltás, féltékeny szerelem.
Mért késik válaszunk?

Dal

Egy mozdulat,
s eszembe jutsz
a mozdulatlan udvaron.
Csak ácsorogsz
a céltalan
fényekkel válladon.

Minden megállt.
A lendület
holt kő a fű között.
Szíved ha volt,
igénytelen
halálba költözött.

Undor

Hogy utólom ezt a nyálkás vidéket
eső után,
e bizonytalan, földre csúszó eget,
az elmosódott, gőzölgő fákat
s az ing alatti nehéz párát,
mely kicserzi a bőrt
és puhítja az öntudatot.

De hisz ez a születés
túlfűtött világa!
Ez az izgató, hajszólo sürgetés
a sikamlós idő
fojtott lihegése,
a sejtekben fészkelő nyugtalanság!
Itt nem maradni, itt nem maradni!

A gondolat születése ez
vérben és mocsokban,
hogy megszenvedd a törvényt és utat,
hogy megtisztulj sirva,
és kiálthass szenvedéllyel!

Ki tudja

Ki tudja, hol jársz, mily tájon bolyongsz,
míg némán ülsz velem
szemben, s az üres falat kutatod.
Mindenütt, nélkülem.

Mint vadmadár, mely meghúzza magát,
de alig várja már,
hogy nyugtató kezed alól kitörjön.
S hazára nem talál.

BÁLINT SÁNDOR

AZ ARANYOS MISE

Illyés Gyulának

Szokatlan, kiváltságos időpontja, ebből fakadó sejtelmes bűbája miatt az éjféli mise, középkori kódexeinkben aranyos mise mindig megragadta a hívő népnek amúgy is eleven képzeletét, költői készségét. Az éjjel a napnak különben is a legtitokzatosabb pillanata, a néphitben a szellemek, hazajáró lelkek, sőt kísértetek ideje. A világ világossága, a Betlehemi Kisdéd azonban ura az éjjelnek, de a téli napfordulatnak is: elűzi a sötétség hatalmait és megörvendezteti azokat, akik őt várják. Krisztus születésének ünnepével a világ évről évre mintegy megújul, érthető tehát, hogy az éjféli miséhez annyi különös képzetet fűzzenek a jámbor lelkek. Adventnek minden várakozása összesűrűsödik e pár órára: jelet látnak mindenben, a titkok megnyílnak, a jövő feltáru a fiatal szívek előtt.

Népünk egyik legkedvesebb jámbor olvasmánya a barokk *Makula nélkül való Tükör* a szent pillanatot így magasztalja: Közelgetvén azért azon szerencsés óra, kit az ég és föld óhajtott, és akin a világ váltsága állott, kiben az Isten fia, mint valami koronás völgegy az ő ágyasházából, úgy mint a Szűz méhéből ki kellett jönni. Oh bizonyos aranyos óra az, aki éjféli miséhez tizenkettődik óra vala. Azért elérkezvén az éjjel, nagy világosság szálla le az égből. Oly világosság lett, valamint déltájban szokott lenni. Ezen világosságtul nemcsak az istálló és Betlehem városa, hanem az egész világ megvilágosodott: látván az emberek, igen csudálkoztak, hogy éjfélikor világos nap van.

Ez a fénymisztika belesugárzik hagyományainkba is. Regöly jellemző szokása szerint a század elején minden ember égő gyertyával a kezében ment az éjféli misére. A vasi Kőszegpaty, Kőszegszerdahely, Gencsapáti, Perenye, Csapkere, Olaszfa, Salköveskút jórésze régebben filia lévén, éjféli misére a másik faluba, a plébániatemplomba jártak. Útközben a pásztorok ostort durrogattak, lővöldöztek, a legények pedig egész éven át gondosan félretett, elhasznált nyirfa-söprükből fáklyát készítettek, és rúdra, ágra tűzték.